

2017-05-10

KUVAILEVAN METATIEDON ASIAANTUNTIJARYHMÄN KOKOUS

Aika: 10.5.2017 klo 10-15.40

Paikka: Turku, Åbo Akademin Arkenin kirjasto, Tehtaankatu 2.

Läsnä: Anne Andersson (Åbo Akademi Bibliotek), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Ulla Ikäheimo (Kansalliskirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto, puheenjohtaja), Mervi Kiviranta (Diakin kirjasto), Mirja Lampola (Aalto-yliopiston oppimiskeskus), Eeva-Riitta Peltonen (Tampereen kaupunginkirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Jaana Uurasjärvi (Eduskunnan kirjasto) ja Kiti Vilkki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Kutsuttuina asiantuntijoina: Minttu Hurme (Kansalliskirjasto), Anneli Renfors (BTJ)

Poissa: Kukka-Maritta Taskinen (Savonia-amk)

- 1. Edellisen kokouksen pöytäkirja
- 2. Ilmoitusasiat
- 3. MARC 21 -sovellusohje
 - Kommentti kenttään 041
 - 264-kenttä MARC-sovellusohjeessa (RDA)
 - Ehdotus: MARC sovellusohjeen (RDA) selkeyttäminen
 - Yhteistyössä tehdyt teokset - tarkennus
- 4. Voyager- ja Aleph-asiat
 - Replikointikoulutus 23.5.2017
 - Alephin luettelointiohjelman osakenttien sisältövaihtoehtoja lisätty
 - 382-kenttien esityskokoonpanojen indeksit
 - Vanha Merge+ poistui käytöstä 15.4.2017
 - Päivitetty Voyager on tarkka 33X\$b-osakenttien sisällöstä
- 5. Finna-MARC -mappaustaulukko
- 6. Kuvailuryhmien puheenjohtajien yhteiskokous
- 7. Kirjastoverkkoapäivien kuvailutyöpaja 24.10.
- 8. YSasta YSOksi
- 9. Kirjastojen kysymyksiä
 - 1) Kysymys: Kielikoodit ja Marc21
 - 2) Kysymys: Metatietosanasto ja genre-termit
 - 3) Kysymys: 27.4. Finna tilannekatsauksessa esitelty virheellisten tietueiden lista
 - 4) Kysymys: Fennican e-väitöskirjojen kuvailutiedot ja kuvat
 - 5) Kysymys: Mistä tulevat 908-kentät ilman osakenttä \$5:n kirjastotunnusta

1. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin.

2. Ilmoitusasiat

- RDA-kuvailun ilman MARC 21 –formaattia käsittelevä **RIMMF-työpaja** järjestetään tänä vuonna marraskuussa. Eli kesän alkuun (1.6.) suunniteltu työpaja peruuntuu. Lisätietoa RIMMF-työpajoista: <https://www.kiwi.fi/x/mQFVB> Viime vuoden työpajassa tehty entiteetti/suhde-rakenteinen tietuesetti Aleksis Kiven teoksista, ks. <http://rballs.info/>
- Seuraava Kuvailusääntöpalvelun järjestämä **RDA-verkkokoulutus** on 15.6. Silloin käsitellään tekijyyttä RDA-kuvailussa. Lisätietoa verkkokoulutuksista: <https://www.kiwi.fi/x/6wJCAw>
- RDA:n kansainvälinen **kommentointiprosessi** on tältä vuodelta päättynyt. Kirjastoilta tai kuvailun kansallisilta yhteistyöryhmiltä ei tullut yhtään muutosehdotusta. Tämä poikkeuksellisen lyhyt kommentointiprosessi johtuu ehdotusten puutteen lisäksi myös siitä, että kansainvälinen RDA-kehittämisverkosto ei ota tänä vuonna vastaa muutosehdotuksia RDA-tekstiin. RDA Toolkitin sisällön kehittäminen on jäädytetty huhtikuun 2017 ja huhtikuun 2018 välisenä aikana. Huhtikuussa 2018 julkaistaan uudella käsitelmällä ja muilla sisällöllisillä muutoksilla päivitetty RDA-tekstin uusi versio RDA Toolkitissa. Lisätietoa kommentoinnista: <https://www.kiwi.fi/x/HYOiAw>
- Kuvailusääntöpalvelu yhteistyössä Kuvailustandardien kansallinen kehittämisryhmän kanssa julkaisi kuvailusääntöjä ohjaavien kuvailun **periaatteiden** käännöksen tämän vuoden helmikuussa. IFLAn periaatteiden suomenkielinen ja englanninkielinen versio Kuvailusääntöpalvelun sivulla: <https://www.kiwi.fi/x/CQFhB>
- Kuvailun **tiedotuspäivä** järjestetään tänä vuonna 27.9. kuvailun kansallisten ryhmien yhteistyönä. Lisätietoa päivästä kesän aikana.
- Tiedonhallinnan ohjausryhmän **kokouspöytäkirja** 10.4.

3. MARC 21 -sovellusohje

Kommentti kenttään 041

Anonyymi: Marc21 sovellusohje on hiukan outo [kentän 041 kohdalla](#), koska siinä keskitytään niin paljon musiikkiaineiston osakenttiin. Ohjeen tekijä on tainnut ajatella, että ei tarvitse selittää, koska kentän käyttö ei ole muuttunut aikaisemmasta.

Työryhmä muokkaa ohjetta niin, että se soveltuu kaikille aineistoille.

264-kenttä MARC-sovellusohjeessa (RDA)

- [264-kenttä MARC-sovellusohjeessa \(RDA\)](#)
- lisätään loppupisteohje

- jätetään 'Tapauksia: Tarkennuksia 264-kentän vuosien merkitsemisestä' -linkki, mutta poistetaan sovellusohjeen esimerkit 1-7 (ei tarvitse ylläpitää kahdessa paikassa)

Ehdotus: MARC sovellusohjeen (RDA) selkeyttäminen

- Sivujen navigoitavuuden ja rakenteellisuuden parantaminen otsikkoelementtejä ja sisällyslistauksia lisäämällä
- Vasen nagaatio: luettavuus parantuu, jos kenttätieto ennen otsikkoa
- Esimerkki sovellusohjeessa: [250-270 - Julkaisu- ja jakelutietojen jne. kentät](#)

Hyväksyttiin. Sivustomuutos valmis ennen seuraavaa KUMEA:n kokousta 14.6.

Yhteistyössä tehdyt teokset - tarkennus

RDA/SKL: SKL-linjaukset luvuista 6.27.1.4 on poistettu kohta "Epävarmoissa tapauksissa aineisto katsotaan olevan kokoomateos, ei yhteistyössä tehty teos,".

RDA-ohjeiden mukaan jos julkaisusta ei käy ilmi kuka on tehnyt mitään, eikä päävastuullisuutta voi osoittaa, julkaisu katsotaan yhteistyössä tehdyksi ja päävastuulliseksi tekijäksi ensisijaisessa tiedonlähteessä ensin mainittu.

[Katso 100-kentän ohjetta MARC-sovellusohjeessa.](#)

4. Voyager- ja Aleph-asiat

Replikointikoulutus 23.5.2017

Tietoisuutta replikoinnin perusteista ja tuoreimman version uusista ominaisuuksista järjestettiin etäkoulutuksena 23.5.

Tilaisuuden tallenne löytyy Melindan tapahtuma- ja koulutussivulta [Tapahtumat ja koulutukset](#).

Alephin luettelointiohjelman osakenttien sisältövaihtoehtoja lisätty

Alephin luettelointiohjelmaan on lisätty seuraavat valmiit sisältövaihtoehdot:

049 \$c K7, K12, K16, K18, S

264 \$c [vuosien ... ja ... välillä?]

347 \$a datatiedosto, kuvatiedosto, ohjelmätiedosto, tekstitiedosto, videotiedosto, äänitiedosto

506 \$a Kielletty alle 7-vuotiaita., Kielletty alle 12-vuotiaita., Kielletty alle 16-vuotiaita., Kielletty alle 18-vuotiaita., Sallittu kaikenikäisille.

Ohje sisältövaihtoehtojen käyttöön löytyy Melinda-wikistä: [Aleph - MARC-osakenttien sisältövaihtoehtoja](#).

382-kenttien esityskokoonpanojen indeksit

Esityskokoonpanokenttä **382** on indeksoitu Melindassa sekä sanahaku- että selausindeksiin. Kannattaa kuitenkin huomata, että indeksien sisältö ei toistaiseksi ole kovin kattava, koska 382-kenttä löytyy Melindasta alle 10 000 tietueesta. Suunnitteilla on 382 täydentäminen poimimalla tietoja mm. 500-kenttien Sointinnus-huomautuksista.

Vanha Merge+ poistui käytöstä 15.4.2017

Vanha Merge+ on poistettu käytöstä 15.4.2017. Uusi Merge, joka löytyy osoitteesta <https://merge.melinda.kansalliskirjasto.fi> osaa käsitellä myös osakohteellisia tietueita. Uuden Mergen tarkemmat käyttöohjeet löytyvät Melinda-wikistä sivulta [Tietueiden yhdistäminen uudella Merge-käyttöliittymällä](#).

Päivitetty Voyager on tarkka 33X\$b-osakenttien sisällöstä

Päivitetty Voyager vaatii, että 33X -kenttien osakenttä \$b:n koodit ovat oikeita (tai ainakin oikeanmittaisia). Väärät koodit aiheuttavat sen, että tietue ei indeksoitu kunnolla, eikä ole vietävissä Voyageriin bulkimportilla, mikä estää mm. tietueen replikoitumisen Alephista Voyageriin. Melindan tietuetarkistin on päivitetty huomauttamaan virheellisistä 33X-kenttien osakentän \$b koodeista.

5. Finna-MARC -mappaustaulukko

KUMEA-ryhmää on pyydetty kommentoimaan Finnan MARC-mappaustaulukkoa.

[Kenttien mappaukset eri formaateista Finnan indeksiin](#)

[Word-tiedostona](#)

Seuraavaan kokoukseen pyydetään mukaan Finnan edustaja vielä kertomaan mappauksen periaatteista ja taustoista.

6. Kuvailuryhmien puheenjohtajien yhteiskokous

Kuvailuryhmien puheenjohtajien yhteiskokous oli 3.5. klo 13-14 ACP-yhteydellä. Kuvailuyhteistyö-Kiwi perustettu ja se tulee olemaan avoin kaikille. Lisätään linkki KUMEA:n sivuilta.

Kuvailuryhmien yhteinen työpaja on 26.9. klo 12-16. Työpaja keskittyy kuvailun keventämisen. Toivotaan, että mahdollisimman moni työryhmän jäsen osallistuu. Kuvailun tiedotuspäivä 27.9., jonne KUMEA:n toivotaan valmistelevan esityksen edellisen päivän työpajan tuloksista.

RDA-toolkit suomennos saatetaan ajantasalle elokuussa, jolloin esimerkiksi viimeisimmät suomalaiset linjaukset ovat ajantasalla. Englanninkielinen toolkit uudistuu 2018, mutta eri kieliversioiden valmistumisesta ei ole tietoa.

Todettiin, että kuvailun ekosysteemi termi vaatii määrittelyä ja esimerkiksi Kirjastoverkkopäivillä olisi hyvä esitellä asiaa.

Kaikkien nykyisten työryhmien toimikausi päättyy vuoden lopulla, joten tiedotusta ja markkinointia tarvitaan.

7. Kirjastoverkkopäivien kuvailutyöpaja 24.10.

Perinteiset Kirjastoverkkopäivät pidetään Helsingissä 24.-26.10. Ensimmäinen päivä on erityinen työpajapäivä, jolloin on neljä rinnakkaista ohjelmaa. Työpajoihin ei ole verkkoyhteyttä. Aamupäivälle on suunniteltu käytännön kuvailutyöpajaa, josta KUMEA-työryhmä olisi vastuussa. Iltapäivällä on sisällönkuvailuun liittyvä sessio, joka varmasti kiinnostaa myös kuvailijoita. Kuvailutyöpajassa voitaisiin käydä ryhmissä läpi käytännön esimerkkejä, keskittyä muutamiin keskustelua herättäneisiin kysymyksiin tai vaikka etsiä valituista tietueista virhetilanteita ja ratkaista niitä. Työpajan suunnittelua jatketaan seuraavissa kokouksissa.

8. YSasta YSOksi

Kansalliskirjaston asiasanasto- ja ontologiapalvelut, Kansallinen kuvailustandardien kehittämisryhmä ja sisällönkuvailuryhmä suosittavat siirtymistä ontologioiden käyttöön. Tällöin voidaan hyödyntää termien monikielisyyttä, hierarkiatasoja ja linkittyvyyttä. Siirtymää on huolellisesti suunniteltava: mitä nykyisille asiasanaketjuille tehdään, kuinka konversio toteutetaan ja kuinka ohjeistetaan sisällönkuvailijoita ontologioiden käyttöön. YSasta YSOon siirtymän perusteluja ja tilannetta voi seurata ja kommentoida sivustolta [YSasta YSOon siirtymä](#). Lopullista päätöstä tai aikataulua siirtymälle ei toistaiseksi ole.

9. Kirjastojen kysymyksiä

1) Kysymys: Kielikoodit ja Marc21

Mitä koodia tulisi käyttää, jos kielikoodia ei ole Marc21:ssä, mutta jokin kielen standardilyhenne löytyy esimerkiksi wikipediasta? Esimerkiksi

- nivhin kieli: ISO 639-2 mukaan 'mis' ja ISO 639-3 'niv'
- korjakin kieli: ISO 639-2 mukaan 'mis' ja ISO 639-3 'kpy'
- udiin kieli: ISO 639-2 mukaan 'cau' ja ISO 639-3 'udi'

Vastaus: ISO 639-2 perustuu MARC-formaatin kielikodeihin, mutta pieniä eroavaisuuksiakin löytyy. Siksi kielikoodit on tarkistettava virallisesta listauksesta, esimerkiksi [MARC Code List for Languages](#)

Gilyak

- Assigned collective code [**mis**] (Miscellaneous languages)
- UF Guiliak, Nivkh

Koryak

- Assigned collective code [**mis**] (Miscellaneous languages)

Udi

- Assigned collective code [**cau**] (Caucasian (Other))

Kielikoodit voidaan tässä tapauksessa ilmoittaa kolmella tavalla:

- **A) Merkitään näkyviin se standardi, josta kielikoodi on peräisin**
 - **008/35-37 |||**
041 07 \$a udi \$2 iso639-3
Huom! 008 = '|||', 041 ind. 2. = '7' ja 041\$2 sisältää kielille sallitun lähteen
 - Lisätietoa löytyy englannin kielisen formaatin [041-kentän ohjeesta](#), erityisesti 2-osakenttä
 - Kirjastojärjestelmät eivät välttämättä tue tätä merkintää
- **B) Käytetään MARC-kielikoodia, mutta merkitään huomautus**
 - **008/35-37 cau**
041 0# \$a cau
546 ## \$a Udiin kielellä.
ja/tai
650 #7 \$a udiin kieli **\$2 ysa**
 - Merkitään kielikoodi tarkimmalla mahdollisella formaatin mukaisella koodilla ja tehdään tapauksesta riippuen huomautus kielestä 546-kenttään ja/tai sisällönkuvailukenttään
 - Merkintä mahdollistaa kielellisen aineiston löydettävyyden (sana)haulla
 - Jos kieli saa joskus oman kielikoodinsa, niin merkinnän avulla voidaan kielikoodi päivittää takautuvasti
- **C) Käytetään kahta 041-kenttää, joista ensimmäisessä on MARC-kielikoodi, toisessa tarkemman standardin mukainen kielikoodi**

- **008/35-37** cau
041 0# \$a cau
041 07 \$a udi **\$2** iso639-3

- Tämänkin mallin yhteydessä voi käyttää huomautusta 546-kentässä ja/tai sisällönkuvailukentässä

Melindassa kannattaa käyttää joko vaihtoehtoa **B)** tai **C)**, joissa (ensimmäisessä) 041-kentässä on MARC21 -kielikoodi, koska Aleph poimii automaattisesti kielikoodin 008-kenttään tietueen ensimmäisestä 041-kentästä, eikä (toistaiseksi) osaa olla tekemättä tätä kakkosindikaattorilla '7' varustetuissa kentissä.

2) Kysymys: Metatietosanasto ja genre-termit

MARC21 sovellusohje ohjeistaa käyttämään metatietosanaston genre-termejä kentässä 655. <https://finto.fi/mts/fi/page/m12>. Siellä onkin kaikenlaista aforismeista haitarijazziin. Mutta miksi siellä ei ole kaikkein tavallisimpia lajityyppejä: romaanit, novellit, runokirjat? On jotenkin aika epäjohdonmukaista.

Vastaus: Suomalainen lajityyppi- ja muotosanasto on vasta kehitteillä. Jonkinlainen versio on nähtävissä Finton testipuolella: <http://dev.finto.fi/genre/fi/>. Sisältää Metatietosanaston, mutta tätä kirjoitettaessa YSA:n ja Kaunokin genretermit vielä puuttuvat.

Näillä näkymin Metatietosanastoon jää sellaiset muototermit, joita tarvitaan teosten erottamiseen (esimerkiksi 'elokuva', 'näytelmä', 'koreografia' jne.).

3) Kysymys: 27.4. Finna tilannekatsauksessa esitelty virheellisten tietueiden lista

Osaako joku avata tätä sivustoa?

<https://foorumi.kiwi.fi/t/tietueiden-ongelmista-tietoa-finnan-indeksissa/760>

Vastaus: Virhetietueiden löytäminen: Tee (oman organisaatiosi) Finnassa haku: **warnings_str_mv:***

- tulostilan tietueissa on jokin Finnan havaitsema virhe
- hakua voi rajata faseteista

Bib-id:n voi kopioida tietuenäkymässä avaamalla välilehden 'MARC-näyttö'.

Myös virheen syy löytyy skrollaamalla saman näkymän alas asti: Labelina on "warnings_str_mv" ja sitä seuraa Finnan havaitsema virhe, esimerkiksi: "host record missing" (tarkoittaa, että tietueen kentässä 773 on viitattu sellaiseen emotietueeseen, jota Finna ei löydä. Huom! Konversiossa on nähtävästi katsottu nämä 773-kentälliset osakohteiksi, minkä takia myös kenttä 338 voi puuttua!)

Esimerkki: Volter-Finnassa <https://utu.finna.fi/> tehdään haku: **warnings_str_mv:***

- Tulos (5.5.2017): 27107 osumaa eli Finnan havaitsemaa virheellistä tietuetta.
- Aukaistaan yksi: "Hitler's library" ja Klikataan auki välilehti 'Luettelointitiedot'
 - Bib-id kopioitavissa: 1600403
 - Skrollataan alas virheen syyn löytämiseksi: warnings_str_mv -> host record missing

4) Kysymys: Fennican e-väitöskirjojen kuvailutiedot ja kuvitus

Miksi Fennican käytäntö näyttäisi olevan se, että se ei merkitse väitöskirjojen verkkoversion kuvailutietoihin kuvitustietoa 'kuvitettu', vaikka julkaisussa kuvitusta onkin?

Vastaus: Kuvitusmerkinnän puuttuminen on jäänyt huomaamatta. Väitöskirjan verkkoaineisto ei aina ole sisällöltään aivan sama kuin painetun.

5) Kysymys: Mistä tulevat 908-kentät ilman osakenttä \$5:n kirjastotunnusta

Vastaus: Melindasta löytyvät 908-kentät ovat pääosin peräisin yleisten kirjastojen aineistosiiroista, ja sisältävät tiedon tekijän kansalaisuudesta. (Kts. <https://www.kansalliskirjasto.fi/extra/marc21/bib/omat.htm#908>). Koska MARC21:stä löytyy nykyään oma kenttensä, 386, tekijän ominaisuuksille (<https://www.kansalliskirjasto.fi/extra/marc21/bib/3XX.htm#386>) suunnitelmassa on siirtää tieto 908-kentistä tähän kenttään.

10. Seuraava kokous

14.6.2016 klo 10-15.45, Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone, Yliopistonkatu 1